

INHOUD

Deel 1. Theoretisch en conceptueel kader	1
Hoofdstuk 1. Beknopte begripsanalyse	3
Afdeling 1. Van “veiligheid en gezondheid” naar “welzijn”	3
Afdeling 2. Enkele cruciale welzijnsbegrippen	6
§ 1. Begrip “risico”	6
§ 2. Begrip “preventie”	7
Hoofdstuk 2. Inleiding in de preventieleer van Jos Viaene	9
Afdeling 1. Enkele inleidende beschouwingen	9
Afdeling 2. Het schademodel van Viaene en de daaruit afgeleide veiligheidstheorie	10
§ 1. Van schadetheorie naar veiligheidstheorie	10
§ 2. Analyse van het schadediagram	11
A. Waarde (ordinaat)	11
B. Tijd (abscis)	12
C. Aan de schade voorafgaand waardenverloop (A)	12
D. Hypothetische voortzetting van het onbeschadigd waardenverloop (B?)	13
E. Verloop van de beschadigde waarde (C)	13
F. Oorzaak (O)	13
G. Schade	14
§ 3. Analyse van het risicodiagram	15
§ 4. Belang van de reflectie van de schade	17

Deel 2. Verhouding recht en preventie	21
Hoofdstuk 1. Preventie als functie van het recht	23
Hoofdstuk 2. Kenmerken van het veiligheidsrecht	27
Afdeling 1. Veiligheidsrecht is grotendeels buiten de rechtswetenschap ontwikkeld en ontleent zijn inhoud aan andere disciplines	27
Afdeling 2. Veiligheidsrecht is geconcipeerd vanuit een legalistische of wetspositieve rechtsopvatting	28
Afdeling 3. Veiligheidsrecht dat zo weinig mogelijk met de arbeids- en productieorganisatie als bevoorrecht domein van de werkgever interfereert	30
Afdeling 4. Veiligheidsrecht met nadruk op inbreng van deskundigheid	31
Afdeling 5. Veiligheidsrecht met weinig oog voor maatwerk	32
Hoofdstuk 3. Juridische aard van het welzijnsrecht	35
Hoofdstuk 4. Bronnen van het welzijnsrecht	39
Deel 3. (Beknopt) historisch overzicht van de ontwikkeling van de welzijnsreglementering	47
Deel 4. Van algemeen reglement voor arbeidsbescherming (ARAB) naar een Codex over het welzijn op het werk (Codex)	59
Hoofdstuk 1. Doel van het ARAB	61
Hoofdstuk 2. Structuur van het ARAB	63
Hoofdstuk 3. Kenmerken van het ARAB	65
Afdeling 1. Reglementaire benadering van de veiligheidsproblematiek	65
Afdeling 2. ARAB is “politie van de arbeid en derhalve strafrecht”	65
Hoofdstuk 4. Algemene principes van het ARAB	67

Hoofdstuk 5. Evolutie	69
Hoofdstuk 6. Het Voorkomingsbesluit van 20 juni 1975	71
Afdeling 1. Belang en historiek	71
Afdeling 2. Algemene principes	73
§ 1. Inleiding	73
§ 2. Uitschakelen van de gevaarlijke arbeidsvoorwaarden	73
§ 3. Aanpassing van de arbeid aan de mens	74
Afdeling 3. Uitwerking van deze principes	75
§ 1. Procedure m.b.t. de uitschakeling van de gevaarlijke arbeidsvoorwaarden	75
A. Nieuwe installaties	75
1. Inleiding	75
2. Eerste groene licht: bij de bestelling	76
3. Tweede groene licht: bij de levering	78
4. Derde groene licht: bij de indienstelling	79
B. Bestaande installaties	79
C. Uitzonderingen	79
D. Instructies	80
§ 2. Vorming en informatie	80
Afdeling 4. Uitvoering van het voorkomingsbeleid	82
Afdeling 5. Toepassing van het voorkomingsbeleid in de praktijk	83
Afdeling 6. Situering van het Voorkomingsbesluit in het raam van een globale herdenkingspolitiek	84
Hoofdstuk 7. Herstructurering van het ARAB naar een nieuwe Codex over het welzijn op het werk	87
Afdeling 1. Noodzaak tot herstructurering	87
Afdeling 2. Basis van de herstructurering	88
Afdeling 3. Wijze van herstructurering	89
§ 1. Wet	89
§ 2. Van uitvoeringsbesluiten naar een Codex over het welzijn op het werk	91
§ 3. Indicatieve richtlijnen of P-bladen	92

Deel 5. Preventie in de professionele risicoverzekering	93
Hoofdstuk 1. Preventie als functie van de sociale zekerheid	95
Afdeling 1. Zekerheid als maatschappelijke waarde	95
Afdeling 2. Plaats van de verzekering in het zekerheidsstreven	95
Afdeling 3. Schadevoorkoming als taak van de verzekering	96
Afdeling 4. Rechtstreekse schadevoorkoming als onderscheidend criterium tussen private en sociale verzekering	97
Afdeling 5. Begrip “schadevoorkoming”	98
Hoofdstuk 2. Aanbod aan preventieve voorzieningen in de professionele risicoverzekering	101
Afdeling 1. De professionele risico's als buitenbeentje in de sociale zekerheid	101
Afdeling 2. Beroepsziekten	102
§ 1. Verwijdering uit het schadelijk arbeidsmilieu	103
A. Begrip	103
B. Procedure: initiatief tot verwijdering	105
C. Vergoedingen	106
1. Tijdelijke verwijdering uit het schadelijk arbeidsmilieu	106
2. Blijvende verwijdering uit het schadelijk arbeidsmilieu	107
D. Sancties	109
E. Evaluatie	110
§ 2. Preventieve gezondheidszorgen en preventieve acties	112
A. Bij verwijdering van bedreigde werknemers uit het schadelijk arbeidsmilieu	112
B. Geneeskundige verzorging tijdens het onderzoek naar de beroepsziekte	113
C. Onderzoek van de arbeidspost	114
D. Arbeidsgerelateerde ziekten	115
E. Andere acties inzake preventie	116
§ 3. Verplichte aangifte van beroepsziekten	117
§ 4. Financiële prikkels tot preventie	117
§ 5. Wetenschappelijke Raad	119
Afdeling 3. Arbeidsongevallen	120
§ 1. Historische scheiding tussen preventie en vergoeding	120
§ 2. Verplichte aangifte van arbeidsongevallen	120

A. Aangifte van het arbeidsongeval	120
B. Verplichte kennisgevingen en informatie	123
§ 3. Onderzoek van ernstige arbeidsongevallen	124
§ 4. Financiële prikkels tot preventie	132
A. Preventie via aansprakelijkheid	132
B. Preventie via verzekering	135
1. Verplichte preventiecontributie bij verzaamd risico	135
2. Premiedifferentiatie	138
C. Preventie via verhaal door de arbeidsongevallenverzekeraar	140
§ 5. Technisch Comité voor de preventie	140
Deel 6. Toepassingsgebied en algemene beginselen van huidige welzijnsreglementering	143
Hoofdstuk 1. Toepassingsgebied	145
Afdeling 1. Toepassingsgebied vóór de Welzijnswet	145
Afdeling 2. Toepassingsgebied van de Welzijnswet	146
§ 1. Territoriaal toepassingsgebied	146
§ 2. Materieel toepassingsgebied	146
A. Werknemers en werkgevers <i>sensu stricto</i>	146
B. Met werknemers en werkgevers gelijkgestelde categorieën	148
1. Personen die, anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst, arbeid verrichten onder het gezag van een ander persoon	148
2. Personen die een beroepsopleiding volgen waarvan het studieprogramma voorziet in een vorm van arbeid die al dan niet in een opleidingsinstelling wordt verricht	151
3. Personen verbonden door een leerovereenkomst	151
4. Stagiairs	151
5. Leerlingen en studenten die een studierichting volgen waarvan het opleidingsprogramma voorziet in een vorm van arbeid die in een onderwijsinstelling wordt verricht	152
C. Mogelijkheid tot uitbreiding	153
D. Uitgesloten categorieën	154
Hoofdstuk 2. Algemene beginselen	157
Afdeling 1. Domeinen van welzijn	157
Afdeling 2. Toepassing van algemene preventiebeginselen	158
Afdeling 3. Het dynamisch risicobeheersingssysteem als basis voor een structurele en planmatige aanpak van de preventie	159
§ 1. Kenmerken van het dynamisch risicobeheersingssysteem	160

§ 2. Domeinen van het dynamisch risicobeheersingssysteem	160
§ 3. Elementen van het dynamisch risicobeheersingssysteem	161
§ 4. Risicoanalyse en preventiemaatregelen	162
Afdeling 4. Concretisering van het dynamisch risicobeheersingssysteem in globaal preventieplan en jaarlijks actieplan	165
§ 1. Globaal preventieplan	165
§ 2. Jaaractieplan	167
Deel 7. De actoren betrokken bij het welzijnsbeleid	169
Hoofdstuk 1. Verplichtingen, opdrachten en taken van de actoren betrokken bij het welzijnsbeleid	171
Afdeling 1. Algemene verplichtingen, opdrachten en taken van de actoren betrokken bij het welzijnsbeleid	171
§ 1. Werkgever	171
A. Begrip	171
B. Verplichtingen, opdrachten en taken	174
§ 2. Hiërarchische lijn	176
A. Begrip	176
B. Verplichtingen, opdrachten en taken	179
§ 3. Werknemers	180
§ 4. Preventie- en beschermingsdiensten	183
§ 5. Overlegorganen	184
A. Comité voor preventie en bescherming op het werk	184
1. Algemeen adviserende opdracht	185
2. Recht voorafgaandelijk advies te geven	186
3. Recht voorafgaandelijk akkoord te geven	187
4. Bevorderings- en controlerecht	189
5. Andere	189
B. Vakbondsafvaardiging of werknemers bij ontstentenis van comité voor preventie en bescherming	190
C. Publieke sector	192
Afdeling 2. Bijzondere verplichtingen bij atypische arbeidssituaties	194
§ 1. Bij tewerkstelling op eenzelfde arbeidsplaats	197
§ 2. Bij werkzaamheden door ondernemingen van buitenaf	199
A. Toepassingsgebied en begripsbepaling	201

B. Algemene verplichtingen	202
1. Verplichtingen voor de werkgever in wiens inrichting aannemers, en, in voorkomend geval, onderaannemers werkzaamheden komen uitvoeren	202
2. Verplichtingen voor de aannemers en, in voorkomend geval, de onderaannemers	204
C. Concretisering van deze algemene verplichtingen	205
§ 3. Bij werkzaamheden door uitzendkrachten	209
Afdeling 3. Bijzondere verplichtingen, opdrachten en taken bij tijdelijke of mobiele bouwplaatsen	210
§ 1. Inleiding	210
§ 2. Betrokken partijen bij de veiligheidscoördinatie	211
§ 3. Wettelijke verplichtingen	211
A. Aanstelling van een veiligheidscoördinator	211
B. Verdeling van de verantwoordelijkheid	212
C. Oprichting van een coördinatiestructuur	213
§ 4. Verantwoordelijkheid van de opdrachtgever	214
Afdeling 4. Bijzondere verplichtingen, opdrachten en taken bij psychosociale risico's op het werk, waaronder geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk	215
§ 1. Inleiding en beknopte historiek	215
§ 2. Begripsomschrijving	218
§ 3. Aanduiding van een gespecialiseerd preventieadviseur en vertrouwenspersoon	221
A. Gespecialiseerd preventieadviseur	221
B. Vertrouwenspersoon	222
§ 4. Risicoanalyse en preventiemaatregelen	223
A. Voorafgaande risicoanalyse (buiten enig incident)	223
B. Risicoanalyse van een specifieke situatie	226
§ 5. Gespecialiseerde psychologische ondersteuning	226
§ 6. Actiemiddelen van de werknemer die slachtoffer meent te zijn van psychosociale risico's op het werk	227
A. Verzoek tot informele psychosociale interventie	229
B. Verzoek tot formele psychosociale interventie	229
C. Burgerrechtelijke procedure	232
1. Bevoegdheid arbeidsrechtbank	232
2. Collectief actierecht	233
3. Vordering tot staken/maatregelen	233
4. Vordering tot schadevergoeding	234
§ 7. Bescherming van de werknemer tegen represailles	235
A. Inhoud van de bescherming	235
B. Beschermde personen	236

C. Aanvang en duur van de bescherming	237
D. Bewijsregeling	237
E. Vergoeding	237

§ 8. Recht op disconnectie van het werk	238
---	-----

Afdeling 5. Bijzondere verplichtingen, opdrachten en taken in het kader van re-integratie van arbeidsongeschikte werknemers

A. Voorgeschiedenis	241
B. Doelstelling van het re-integratietraject voor werknemers	242
C. Stap 1: opstarten re-integratietraject	243
D. Stap 2: re-integratiebeoordeling door de preventieadviseur-arbeidsarts	244
E. Gevolgen re-integratiebeoordeling	246
F. Stap 3: re-integratieplan of verslag	248
G. Stap 4: aanvaarding en uitvoering re-integratieplan	249
H. Collectief luik: het re-integratiebeleid van de onderneming	249
I. Link met medische overmacht	250

Hoofdstuk 2. Statuut van de actoren betrokken bij het welzijnsbeleid

Afdeling 1. Statuut van de preventieadviseurs

§ 1. Begrip “preventieadviseur”	257
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	257
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	257
§ 2. Opleidings- en vormingsvereisten	258
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	258
1. Vereiste vorming	258
2. Bijscholing	260
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	260
1. Algemene leiding	260
2. Afdeling risicobeheersing	261
3. Afdeling medisch toezicht	263
§ 3. Sociaalrechtelijk statuut van de preventieadviseur	263
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	263
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	263
§ 4. Minimumduur van de prestaties	264
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	264
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	265
§ 5. Onafhankelijkheid van de preventieadviseurs	265
A. Procedure bij aanduiding, vervanging en verwijdering uit de functie	267
B. Procedure bij geschillen over de onafhankelijkheid en/of bekwaamheid van de preventieadviseurs	269
C. Procedure bij verwijdering uit de functie en beëindiging van de overeenkomst	270
1. <i>Ratio legis</i> van de Wet Bescherming Preventieadviseurs	271
2. Toepassingsgebied <i>ratione personae</i>	272

3. Periode van bescherming	277
4. Essentie van de bescherming van de preventieadviseurs	277
5. Bescherming bij beëindiging van de overeenkomst	278
Afdeling 2. Statuut van de werknemersvertegenwoordigers in het comité	292
§ 1. Rechten en plichten	292
§ 2. Bescherming	294
A. <i>Ratio legis</i>	294
B. Beschermde personen	294
C. Draagwijdte van de bescherming	295
D. Periode van bescherming	299
1. Aanvang	299
2. Duur	299
3. Voortijdig einde van het mandaat	300
E. Procedure	302
1. Procedure bij ontslag wegens economische of technische redenen	302
2. Procedure bij ontslag wegens dringende reden	307
F. Re-integratie	313
G. Vergoeding	313
§ 3. Toezicht en strafsancities	316
Deel 8. Organisatorische structuren betrokken bij het welzijnsbeleid	317
Hoofdstuk 1. Comité voor preventie en bescherming op het werk	319
Afdeling 1. Begrip	319
Afdeling 2. Oprichting	319
§ 1. Algemeen	319
§ 2. Publieke sector	323
Afdeling 3. Samenstelling	324
Afdeling 4. Verplichtingen van de werkgever	325
Afdeling 5. Werking	327
Afdeling 6. Sanctionering	329
Hoofdstuk 2. Interne en externe diensten	331
Afdeling 1. Inleiding	331

Afdeling 2. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	332
§ 1. Oprichting	332
A. Onderworpen werkgevers	332
B. Niveau van oprichting	332
C. Gemeenschappelijke dienst voor preventie en bescherming op het werk	335
D. Publieke sector	338
1. Overzicht	338
2. Overheidsdiensten onderworpen aan de Wet Vakbonden Overheidspersoneel	339
3. Overheidsdiensten die niet onderworpen zijn aan de Wet Vakbonden Overheidspersoneel, maar waarop wettelijke of reglementaire bepalingen van toepassing zijn die hun syndicaal statuut vaststellen en die maatregelen voorzien betreffende overleg inzake veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen	343
4. Overheidsdiensten waarop de Wet Vakbonden Overheidspersoneel niet van toepassing is en waarop geen bepalingen van toepassing zijn die hun syndicaal statuut vaststellen en die maatregelen voorzien betreffende overleg inzake veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen	344
§ 2. Samenstelling en organisatie	345
A. Personeel	345
B. Leiding van de interne dienst en van de afdelingen	347
C. Departement belast met het medisch toezicht	349
§ 3. Middelen, lokalen en uitrusting	350
§ 4. Samenwerking tussen interne en externe dienst	350
A. Samenwerking	350
B. Taakverdeling	351
Afdeling 3. Externe diensten voor preventie en bescherming op het werk	356
§ 1. Oprichting	356
§ 2. Algemene beheersprincipes	357
§ 3. Samenstelling en organisatie	358
A. Personeel	358
1. Afdeling belast met de risicobeheersing	358
2. Afdeling belast met het medisch toezicht	360
B. Leiding van de externe dienst en van de afdelingen	360
§ 4. Middelen, lokalen en uitrusting	361
§ 5. Relatie tussen de externe dienst en de aangesloten onderneming	361
A. Principe van de aansluiting bij één externe dienst	361
B. Overeenkomst tussen de externe dienst en de werkgever	362
C. Organisatie van de externe diensten in hun relatie tot de aangesloten ondernemingen	364
§ 6. Paritair toezicht: het adviescomité	365
§ 7. Erkenning	367

§ 8. Tariefregeling	368
A. Waarom een (nieuwe) tariefregeling?	368
B. Tarieven en berekeningsbasis	370
C. Takenpakket in ruil voor de forfaitaire bijdrage	371
D. Extra prestaties	373
E. Elektronische inventaris	373
F. Monitoring	374
§ 9. Bedrijfsbezoeken en beleidsadvies	374
A. Informatieplicht kleinere werkgevers	375
B. Bedrijfsbezoeken	375
C. Beleidsadvies	381
Afdeling 4. Andere externe diensten	381
§ 1. Externe diensten voor technische controles op de werkplaats	381
§ 2. Erkende laboratoria	382
Hoofdstuk 3. Hoge Raad voor preventie en bescherming op het werk en aanvullende comités	383
Afdeling 1. Hoge Raad voor preventie en bescherming op het werk	383
Afdeling 2. Aanvullende comités	384
Deel 9. Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid inzake welzijn	387
Hoofdstuk 1. Strafrechtelijke verantwoordelijkheid	389
Afdeling 1. Strafbaarstelling	390
§ 1. Strafbaarstelling op basis van artikel 127, 1° Sociaal Strafwetboek	390
§ 2. Strafbaarstelling op basis van de artikelen 418 tot 420 Sw.	393
Afdeling 2. Strafbare personen	394
§ 1. Strafbare personen volgens artikel 127, 1° Sociaal Strafwetboek	394
A. Wettelijke toerekening	394
B. Werkgevers	397
1. Begrip	397
2. Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen	398
C. Lasthebbers	404
D. Aangestelden	406
§ 2. Andere strafbare personen	410
§ 3. Strafbare personen volgens de artikelen 418 tot 420 Sw.	411

Afdeling 3. Belang van “delegatie” in welzijnsaangelegenheden	411
§ 1. Begrip	412
§ 2. Voorwaarden	413
A. Voorwaarden met betrekking tot het voorwerp van de delegatie	413
B. Voorwaarden betreffende de gedelegeerde	414
C. Vormvoorwaarden	416
§ 3. Gevolgen van een rechtsgeldige delegatie	417
§ 4. Wettelijke toerekening <i>versus</i> delegatie	418
 Hoofdstuk 2. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid	 421
Afdeling 1. Aansprakelijkheid van de werknemer	422
§ 1. Tegenover collega-werknemers	422
A. Arbeidsongevallen	422
B. Beroepsziekten	425
§ 2. Tegenover de werkgever en tegenover derden	426
A. Aansprakelijkheidsbeperking van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet	426
B. Beperkte co-existentie van aansprakelijkheid	429
 Afdeling 2. Aansprakelijkheid van de werkgever	 430
§ 1. Tegenover zijn werknemers: arbeidsongevallen en beroepsziekten	430
§ 2. Tegenover derden	433
A. Schade veroorzaakt door zijn eigen onrechtmatige daad	433
B. Schade veroorzaakt door de onrechtmatige daad van zijn werknemers	433
1. Aansprakelijkheid als aansteller	433
2. Invloed van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet	435
3. Contractuele aansprakelijkheid voor andermans daad	436
§ 3. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever voor de geldboeten van zijn aangestelden of lasthebbers	436
 Afdeling 3. Tijdelijke uitlening van werknemers – uitzendarbeid	 437
§ 1. Schade veroorzaakt door een uitzendkracht	438
§ 2. Schade veroorzaakt bij de uitzendkracht	439
 Deel 10. Opsporing en handhaving door de overheid	 443
 Hoofdstuk 1. Toezichtsinstanties	 445

Afdeling 1. Wettelijke grondslag	445
Afdeling 2. Toezichtsinstaties: de sociale inspectiediensten en de gerechtelijke politie	445
§ 1. Inleiding	445
§ 2. Het begrip “sociaal inspecteur”	446
§ 3. Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk	447
§ 4. Officieren van de gerechtelijke politie	448
Hoofdstuk 2. Algemene opsporings- en onderzoeksbevoegdheden	449
Afdeling 1. Algemeen	449
Afdeling 2. Beoordelingsbevoegdheid	449
Afdeling 3. Bevoegdheid tot toegang tot de arbeidsplaats	451
Afdeling 4. Bevoegdheid tot toegang tot de bewoonde ruimtes	452
Afdeling 5. Bevoegdheid tot inwinnen van informatie	453
Afdeling 6. Bevoegdheid tot opnemen van de identiteit	454
Afdeling 7. Bevoegdheid tot verhoor	454
Afdeling 8. Bevoegdheid tot toegang tot alle informatiedragers	455
Afdeling 9. Bevoegdheid tot staalname	456
Afdeling 10. Bevoegdheid tot beslag	457
Afdeling 11. Bevoegdheid tot vaststellingen door beeldmateriaal	457
Hoofdstuk 3. Bijzondere bevoegdheden inzake de gezondheid en veiligheid van werknemers	459
Afdeling 1. Algemeen	459
Afdeling 2. Bevoegdheid om passende preventiemaatregelen te bevelen	459
Afdeling 3. Bevoegdheid om specifieke verboden op te leggen	459
Afdeling 4. Bevoegdheid om bijzondere maatregelen te bevelen	460
Afdeling 5. Bevoegdheid om stopzetting van de arbeid te bevelen	461
Afdeling 6. Bevoegdheid om ontruiming te bevelen	461

Afdeling 7. Bevoegdheid tot verzegeling	461
Afdeling 8. Bevoegdheden ten aanzien van zelfstandigen	461
Hoofdstuk 4. Beroep tegen de maatregelen genomen door de sociale inspectie	463
Afdeling 1. Formele garanties	463
Afdeling 2. Beroep bij de voorzitter van de arbeidsrechtbank	464
Bibliografie	471
Lijst van gebruikte afkortingen	491
Trefwoordenregister	499
Over de auteurs	507